

Рецензия

От: професор **Георги Фотев Георгиев**, доктор на философските науки: Нов български университет.

Относно: научно-преподавателските постижения на доцент **Румяна Иванова Стоилова**, доктор на социологическите науки, участник в **конкурс за професор** по: 051101 научна специалност Социология, научно направление 3.1- Институт за изследване на обществата и знанието при БАН

Доцент Румяна Иванова Стоилова е единствен участник в конкурса за професор (ДВ, бр.53 от 18 юни 2013 г.). Приложен е пълен комплект от всички изисквани документи в безупречен вид.

Участничката в Конкурса е известно и авторитетно име в българската и не само българската социологическа общност и по-широки академични среди. Това не отменя необходимостта да изтъкна отделни факти от нейния жизнен път и академична кариера. Изчерпателните сведения от такъв характер са надлежно представени и ще бъдат публикувани в електронен вид, както се изисква. Румяна Стоилова е родена 1958 г. Завършва социология през 1981 г. в СУ « Св. Кл. Охридски». Като неин преподавател по история на социологията си спомнем добре, че тя беше сред ярките студенти, призвани на социологическото поприще. Научната и кариера от начало и в течение на годините е в Института по социология при БАН. Докторска степен придобива след редовна докторантура в Института през 1994 г., а за доцент(тогава ст.н.с. II ст.) е избрана и назначена през 2002 г. След закриването на Института по социология и създаването на Институт за изучаването на обществата и знанията е избрана

за директор на новоучредения институт и моите сведения са, че тя се изявява като много успешен ръководител. През 2012 г. доц. д-р Румяна Стоилова защитава успешно фундаментален дисертационен труд и получава най-високата научна степен *доктор на социологическите науки*.

Д-р Румяна Стоилова владее блестящо немски език, на много високо ниво английски и руски език, което и дава възможности за достъп до всички важни достижения в социологията, да влиза сводобно във фактически универсална научна комуникация. Нейната социологическа ерудиция е впечатляваща и тя е учен, който не може да бъде уличен в провинциализъм, нещо пагубно за съвременната наука. Вероятно д-р Румяна Стоилова е сред учените в социалните науки у нас с най-много специализации в Германия, което естествено се дължи на нейните лични научни качества да печели конкурски, защото специализациите не са някакво благодеяние, което забравят завистливите неудачници. Специализациите са описани в приложен документ и затова само ще изтъкна местата и отделни теми: Ото Фридрих Университет, Бамберг, Германия; Хелмут Шмид Университет, Хамбург, тема «Развитие на човешките ресурси»(три месеца); Манхаймски център за европейски социални изследвания – “Интеграция на младите хора към пазара на труда”, “Сравнително изследване на динамиката на самонаетост и социално неравенство”(три месеца); Хелмут Шмид Университет, Хамбург –“Управление на различията. Неравенства по пол при управление на човешките ресурси”; Германски младежки институт, Мюнхен, “Детската престъпност”; Университет Билефелд, Германия, ”Социална интеграция и дезинтеграция”; Институт по социология към Виенския университет, по тема: "Трансфер на ценности между поколенията"; Европейски институт, Будапеща по тема: "Международни сравнителни изследвания в различните региони на Европа". Специализациите са показателни за кръга от научните интереси на, участничката в конкурса. На основата на представените за рецензиране трудове, четени университетски курсове, участия в

изследователски проекти и научни форуми се определя кръгът на научните и преподавателски постижения на доц. дсн Румяна Стоилова. Накратко, разработките и компетенциите са в социологическите полета на *социалната стратификация и семейството, социологията на пола и социалните неравнества и по-специално образователни неравенства и неравенства на труда, проблеми на дискриминацията, устойчивото развитие, социологически аспекти на екологията и основни теми на немската класическа и съвременна социология.*

На рецензиране подлагам всички 27 научни публикации след присъденото научно звание(сега академична длъжност) доцент на участничката в конкурса за професор Р. Стоилова. Петнадесет от трудовете са на български език и 12 на латиница (най-вече на английски и някои на немски език). В списъка е направено с немска педантичност разграничение, вероятно с оглед присъдената междуременно най-висока научна степен доктор науките, но смятам, че това не е от значение.Заслужената най-висока научна степен е вече силен аргумент за пледираната академична длъжност професор. Централно място в рецензираните трудове има монографията “Пол и стратификация.Влияние на социалния пол върхустратификацията в България след 1989 г.”, възлизаща в обем от 312 с. Не е възможно и предвид публичността на списъка не е нужно да се посочат тук заглавията на рецензираните трудове. Където е необходимо са приложени разделителни протоколи.

Официалният рецензент е длъжен да се произнесе върху изискваната от научния законодател *Самооценка на научните приноси.* Самооценката включва дванадесет приноса, всеки от които е представен твърде обширно, но за сметка на дефинитивна отчетливост и аргументация, което е различно от указването или декларирането. Безброй пъти съм правил подобни бележки. Категорично твърдя, че всички научни приноси в Самооценката на доц. днс Румяна Стоилова се съдържат наистина в рецензираните трудове.

Обобщаващ и ярък научен принос са в съвкупност трудовете на доц. Румяна Стоилова по въпросите на социалния пол. Става дума за принос в националната социология (всички знаят, че в световната литература публикациите са необозрими), но за разлика от науки като математиката и природните науки в науки като социологията универсализмът е контекстуален и тъкмо това специфицира понятието за научен принос, което имам предвид в дадения случай. Още повече социологията е позитивна (което не означава позитивистка) наука. Рецензираните трудове на Стоилова с малки изключения са изследвания на процеси и състояния на и в българското национално общество. В такъв смисъл научните приноси имат незаменима обществена значимост.

Друг значим научен принос е *социологическата теория със среден обseg* на Стоилова за *социалния пол в корелация със социалната стратификация*. Стоилова е била изправена пред необходимостта от такава теория по две главни причини. Първата е, че в националната социология няма теория за социалния пол, която би могла да бъде евентуално доразвита и да се заложи за емпирични изследвания по темата. Втората причина е в тясна връзка с това, което посочих по-горе, тоест невъзможността да се избере някое от многобройните социологически теории със среден обseg относно социалния пол, познати в чуждестранна социология. Има се предвид особеността на предмета, а това са реалиите в България след имплозията на тоталитарно-комунистическата система през 1989 г. и условията на безпрецедентна трансформация на обществото.

Нова теория със среден обseg по правило предполага *нова координатна система(теоретична схема)*. По тази причина се отчленява още един научен принос, който не може да бъде подминат. Оригиналната теоретична схема(координатна система) се изразява по следния начин: социален пол-----стратификация=микро-, мезо-; макрониво-----радикална(безпрецедентна) обществена трансформация-----криза на функциониращите в обществото ценности-----срив на пакетирания егалитаризъм след имплозията. Използвам термини от моя социологически речник, но ни най-малко не накърнявам автентичността на теоретичната схема(координатна система) на доц. Стоилова, която е в правото си да изрази в писмения си отговор съгласие или несъгласие с мен.

Връщам се на оригиналността на теорията със среден обseg. Нейната обясняваща (проясняваща) и евристична мощ се определят от отнасянето към състояние(структури) и процес(процеси) едновременно. В такива случаи се използва най-напред от Жорж Гурвич, след това от Антъни Гидънс и от мен (Диалогична социология) термина *структурация* (с различия в смисъла на понятието). Стратификацията на българското общество, което занимава Стоилова, е преди всичко динамичен и дори бурен процес. Концептуалното овладяване на въпросните процеси в българското общество е много значим научен принос, което е във възможностите на зрял учен, способен да се справя с компликации в турбулентен социален свят.

Научен принос са някои от ключовите социологически понятия, които при Стоилова получават, без да се преувеличава, нов смислов блясък. Такива са понятията *множествена изключеност, самоизключване и самоизключеност, обвързана рационалност, несигурност (в социологически смисъл) и др.*

Емпирично ориентираните (подразбира се не емпирицистки) изследвания на доц. Стоилова изострят вниманието на две групи научни приноси, които ценя високо. В рецензираните трудове се съдържат установени *емпирични зависимости(закономерности)*, които са безспорни научни приноси. Такива са *образователен статус на родителите и качество на образование на децата*(в условията на съвременното българско общество), *социален пол и трудова кариера, етническа принадлежност и институционални грижи за отглеждане на децата, невъзможност за съвместяване на платен и неплатен труд* и др.

В рецензираните трудове се съдържат множество *нови социологически факти*. Откриването на нов факт е научен принос, който никак не трябва да се подценява и не се подценява, ако в академични среди не се гледа на фактите във всекидневен и донаучен смисъл, както за съжаление не рядко се случва. В природните науки това е като че ли по-лесно разбираемо. Когато астрономите откриват ново небесно тяло, това естествено се изтъква като голям принос. Така е в химията, когато се установи нов химически елемент или в квантовата физика нова елементарна частица. Сред множеството нови(социологически) факти в рецензираните трудове е *по.големия дял на жени-програмисти, заети в учителска (по-ниско платена) професия*. Защо

подобни факти са значими научни приноси, което подчертавам? Те са значими в обществен план и в научен(академичен) план. В първия случай имаме предизвикателство към публичните политики, към общественото мнение, социалната среда и т.н. В маркирания втори план новите факти задават теоретични задачи и т.н.

Методологически доц. Стоилова е ревностен привърженик на методологическия индивидуализъм. Изразявал съм пред нея мои бележки по чистотата и границите на метода и не намирам за нужно да се спирам тук на този въпрос.

Би могло да се изтъкнат и други научни приноси на участничката в Конкурс. Ще отбележа специалния тематичен брой *International Journal of Sociology*, подготвен от Стоилова, както и значителния дял от публикациите на латиница, с които тя участва в конкурса. Това са важни постижения, които не могат да останат незабелязани при настоящето обсъждане и кариерно признание. Списъкът на участие в научни форуми през последните години в България и чужбина е респектиращ. Доц. Румяна Стоилова е ръководител на голям брой научни проекти и само тези, които са външни за БАН наброяват 16, което за визирания период свидетелствува за голяма натовареност, творчески сили. Румяна Стоилова притежава качества на ефективен организатор и ръководител на изследователски проекти.

Рецензираните трудове и особено монографията “Пол и стратификация” са оценени положително от специализираната научна общност. Това е документирано в *Списък на цитирания и рецензии*. Приложените копия от рецензии са многозначителни в две отношения. На първо място е високата оценка на рецензентите за научните постижения на Стоилова. И другият момент е: най-после отрадния факт- социологическата колегията да не остава безразлична или безмълвна към появата на нови значими книги в тази страна на некролозите.

Нямам съмнение, че членовете на Журито ще оценят единодушно високо преподавателската дейност на доц. Стоилова. Тя е водила и води редица курсове в НБ, СУ “Св.Климент Охридски” и в университетите в Благоевград и Велико Търново. Тази дейност е изискано описана в документацията за Конкурса. Доц. дсн Румяна Стоилова е ценен преподавател от студентите и от преподавателските колегии.

Аргументираните високи научни постижения и научни приноси, качеството на съвкупната научна и преподавателска дейност ми дават основания да препоръчвам да бъде присъдена единодушно академичната длъжност професор на доц. доктор на социологическите науки Румяна Иванова Стоилова. Това е заслужено признание, което ще се посрещне с одобрение от социологическата общност, в т.ч. от студентите и докторантите по социология.

Август- септември 2013

Подпис

Проф. Г. Фотев

София